

O'ZBEKISTONDA FUTBOL SPORT TURINI RIVOJLANISHI

Eraliyev Nodirbek Muhammadjon o'g'li

University of Business and Science Tarix mutaxassisligi 2-kurs magistranti

nodirbekeraliyev07@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada zamonaviy jamiyatda millionlab insonlarni birlashtiruvchi futbol sport turining o'рни va ahamiyati atroflicha tahlil qilinadi. Xususan, futbolning nafaqat sport sifatidagi roli, balki uning ijtimoiy, madaniy va tarbiyaviy jihatlari, yoshlar ongiga ta'siri hamda sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi o'рни yoritib beriladi. Shuningdek, mamlakatimizda futbolni rivojlantirishga qaratilayotgan e'tibor, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar, qabul qilinayotgan qarorlar va ularning amaliy natijalari haqida fikr yuritiladi. Futbol orqali jamoaviylik, intizom, vatanparvarlik kabi fazilatlarni shakllantirish masalalari ham ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: futbol, sport tizimi, jismoniy tarbiya, yoshlar siyosati, jamoaviylik, sog'lom turmush tarzi, sport islohotlari, davlat qarorlari, Qo'qon futboli, sport infratuzilmasi.

Abstract: This scientific article provides a comprehensive analysis of the role and importance of football, a sport that unites millions of people in modern society. In particular, it highlights not only the role of football as a sport, but also its social, cultural and educational aspects, its impact on the minds of young people, and its role in shaping a healthy lifestyle. It also discusses the attention paid to the development of football in our country, the reforms implemented by the state, the decisions made, and their practical results. The issues of forming such qualities as teamwork, discipline, and patriotism through football are also considered on a scientific basis.

Keywords: football, sports system, physical education, youth policy, teamwork, healthy lifestyle, sports reforms, state decisions, Kokand football, sports infrastructure.

Аннотация: Данная научная статья представляет собой всесторонний анализ роли и значения футбола — вида спорта, объединяющего миллионы людей в современном обществе. В частности, в ней освещается не только роль футбола как вида спорта, но и его социальные, культурные и образовательные аспекты, его влияние на умы молодежи и его роль в формировании здорового образа жизни. Также рассматривается внимание, уделяемое развитию футбола в нашей стране, реформы, проводимые государством, принятые решения и их практические результаты. На научной основе также рассматриваются вопросы формирования таких качеств, как командная работа, дисциплина и патриотизм, посредством футбола.

Ключевые слова: футбол, спортивная система, физическое воспитание, молодежная политика, командная работа, здоровый образ жизни, спортивные реформы, решения государства, футбол Коканда, спортивная инфраструктура.

Kirish

Futbol bugungi kunda O‘zbekistonda eng ommabop va keng yoyilgan sport turlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu sport turi mamlakatimiz hududida o‘tgan asr boshlarida paydo bo‘lib, qisqa vaqt ichida omma orasida katta qiziqish uyg‘otgan. Dastlabki futbol uchrashuvlari va musobaqalar sobiq ittifoq davrida tashkil etilgan bo‘lib, aynan shu davr futbolning tizimli rivojlanishiga zamin yaratgan. Vaqt o‘tishi bilan futbol nafaqat sport sifatida, balki ijtimoiy hodisa sifatida ham shakllanib, bugungi kunda yurtimiz sport hayotining ajralmas qismiga aylangan. Hozirgi davrda milliy chempionatlar, professional klublar faoliyati hamda xalqaro musobaqalardagi ishtirok orqali futbolga bo‘lgan qiziqish yanada ortib bormoqda.

Jahon miqyosida esa futbol ko‘plab ilmiy tadqiqotlar markazida bo‘lib, u murakkab ijtimoiy-madaniy va iqtisodiy jarayon sifatida o‘rganilmoqda. Futbolning jamiyat rivojiga ta’siri, uning boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, professional sport tizimining samaradorligini oshirish kabi masalalar dolzarb yo‘nalishlardan hisoblanadi. Shu bilan birga, futbol sog‘lom turmush tarzini targ‘ib etish, yoshlarni jismonan va ma’nan barkamol

etib tarbiyalashda muhim vosita sifatida e'tirof etiladi. Zamonaviy tadqiqotlarda sport tibbiyoti, innovatsion texnologiyalar va ilmiy yondashuvlar orqali futbolning yangi qirralari ochib berilmoqda hamda uning global miqyosdagi o'rni yanada chuqurroq tahlil qilinmoqda.

Adabiyotlar tahlili

Mazkur mavzuga oid ilmiy adabiyotlar asosan futbolni rivojlantirishning tashkiliy-huquqiy asoslari, boshqaruv tizimi va uning ijtimoiy ahamiyatini yoritishga qaratilgan. Tadqiqotlarda davlat tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlar futbol infratuzilmasini yaxshilash, professional klublar faoliyatini rivojlantirish hamda yoshlar sportini qo'llab-quvvatlashda muhim omil sifatida baholanadi.

Shuningdek, ilmiy ishlarda futbolning jamiyatdagi o'rni, uning yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati, sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi roli alohida tahlil qilingan. Ayrim tadqiqotlarda esa futbolni boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, seleksiya va tayyorgarlik tizimini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqilgan.

Xalqaro adabiyotlarda futbol global ijtimoiy-iqtisodiy hodisa sifatida baholanib, unda innovatsion boshqaruv, sport marketingi va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash muhim yo'nalish sifatida e'tirof etiladi. Bu esa milliy futbolni rivojlantirishda ilg'or tajribalarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman, mavjud adabiyotlar futbolni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslarini yoritib beradi, biroq sohada innovatsion yondashuvlarni chuqurlashtirish zarurati saqlanib qolmoqda.

Natija va nazariya

O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sport, xususan futbol sohasini izchil rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. So'nggi yillarda qabul qilingan qator farmon va qarorlar sport boshqaruvi tizimini takomillashtirish, futbol infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda ommaviy sportni keng yoyishga xizmat qilmoqda. Mazkur normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalar sportni nafaqat professional darajada, balki aholi, ayniqsa yoshlar orasida keng targ'ib etishga qaratilgan

bo‘lib, ularning ijrosi futbolning yangi bosqichga ko‘tarilishida muhim omil bo‘lmoqda. Ushbu tadqiqot ana shu islohotlarning mazmun-mohiyatini ochib berish va ularning amaliy natijalarini tahlil qilishga yo‘naltirilgan.

Futbol O‘zbekiston jamiyatining ijtimoiy va madaniy hayotida mustahkam o‘rin egallagan sport turi hisoblanadi. Uning shakllanish jarayoni XX asr boshlariga borib taqalib, dastlab Farg‘ona vodiysi hududlarida, xususan Qo‘qon shahrida keng ommalashgan. Keyinchalik bu sport turi butun mamlakat bo‘ylab tez sur‘atlarda rivojlanib, aholining turli qatlamlari orasida mashhurlikka erishdi. Ayniqsa, sobiq ittifoq davrida o‘zbekistonlik futbolchilar turli darajadagi musobaqalarda faol ishtirok etib, o‘z mahorati bilan e‘tirof etilgan.

Tarixiy jarayon davomida o‘zbek futboli ko‘plab iqtidorli sportchilarni yetishtirib chiqardi va ular xalqaro maydonda mamlakat nufuzini oshirishga munosib hissa qo‘shdilar. Mustaqillik yillarida esa futbolni rivojlantirish yangi bosqichga ko‘tarilib, milliy chempionatlar tizimi takomillashtirildi, professional klublar faoliyati mustahkamlandi va xalqaro hamkorlik kengaydi.

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, sport sohasiga, xususan futbolni rivojlantirishga davlat darajasida alohida e‘tibor qaratildi. Bu borada futbol infratuzilmasini yaxshilash, professional jamoalar faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, yosh iqtidorlarni aniqlash va ularni tizimli tayyorlashga qaratilgan keng ko‘lamli ishlar amalga oshirildi. Qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar futbolni rivojlantirishning mustahkam asosini yaratib, sohaning bosqichma-bosqich taraqqiy etishiga xizmat qildi. Natijada futbol mamlakatimizda nafaqat sport turi, balki muhim ijtimoiy hodisa sifatida shakllandi.

Milliy futbolimizning shakllanish jarayoni XX asr boshlariga borib taqaladi. Dastlab ushbu o‘yin Farg‘ona vodiysi hududlarida, ayniqsa Qo‘qon shahrida keng tarqalib, qisqa muddat ichida ommaviy tus oldi. Keyinchalik futbol butun respublika bo‘ylab rivojlanib, turli musobaqalar tashkil etila boshlandi. Sobiq ittifoq davrida o‘zbekistonlik futbolchilar turli darajadagi musobaqalarda faol ishtirok etib, yuqori natijalar qayd etganlar va shu orqali mamlakat futbol maktabining shakllanishiga zamin yaratganlar.

1992-yilda O‘zbekiston Respublikasi mustaqil ravishda ilk milliy chempionatini o‘tkazdi va bu voqea mamlakat futboli tarixida yangi bosqichni boshlab berdi. Ushbu chempionat turli ligalarda ko‘plab jamoalarning ishtiroki bilan o‘tdi va ichki raqobat muhitining shakllanishiga xizmat qildi. Keyingi yillarda “Paxtakor”, “Neftchi”, “Navbahor”, “Do‘stlik” kabi jamoalar milliy chempionatning yetakchi klublariga aylandi hamda futbol rivojiga sezilarli hissa qo‘shdi.

O‘zbekiston futbolining xalqaro maydonga chiqishi ham muhim tarixiy bosqichlardan biri bo‘ldi. Mamlakat futbol tashkilotlarining xalqaro tuzilmalarga a‘zo bo‘lishi, terma jamoalarning Osiyo va jahon miqyosidagi musobaqalarda ishtirok etishi milliy futbolning nufuzini oshirdi. Xususan, yoshlar va o‘smirlar terma jamoalari bir qator nufuzli turnirlarda muvaffaqiyatli qatnashib, katta tajriba orttirdi va xalqaro arenada o‘z salohiyatini namoyon etdi.

Klublar darajasida ham muayyan yutuqlarga erishildi. O‘zbekiston jamoalari Osiyo Chempionlar ligasi kabi nufuzli musobaqalarda munosib ishtirok etib, ayrim hollarda yarim final bosqichiga qadar yetib borishga muvaffaq bo‘ldi. Bu esa mamlakat futbolining raqobatbardoshligini ko‘rsatadi va kelgusida yanada yuqori natijalarga erishish uchun mustahkam zamin yaratadi.

So‘nggi yillarda futbolni rivojlantirish bo‘yicha olib borilayotgan islohotlar o‘zining ijobiy natijalarini bera boshladi. Zamonaviy tayyorgarlik tizimlari, ilmiy yondashuvlar, sport tibbiyoti va boshqaruv mexanizmlarining takomillashuvi futbol sifatini yangi bosqichga olib chiqdi. Ayniqsa, yoshlar futboliga qaratilayotgan e‘tibor kelajak uchun mustahkam kadrlar zaxirasini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda o‘zbek futboli o‘z taraqqiyotining yangi davriga kirib kelgan. Eng muhim tarixiy yutuqlardan biri sifatida O‘zbekiston milliy terma jamoasining jahon futbolining eng nufuzli musobaqasi — Jahon chempionatiga yo‘llanma qo‘lga kiritgani alohida ta’kidlanadi. Ushbu natija uzoq yillar davomida amalga oshirilgan islohotlar, tizimli tayyorgarlik va futbolga berilgan yuksak e‘tiborning amaliy natijasi hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston futboli bugungi kunda izchil rivojlanayotgan, mustahkam huquqiy asosga ega va katta istiqbolga yo'naltirilgan sohalardan biridir. Futbol nafaqat sport natijalari, balki yoshlarni tarbiyalash, sog'lom turmush tarzini shakllantirish va jamiyatda ijobiy ijtimoiy muhitni yaratishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Imomxo'jayev Axbor. Futbol – quvonchim, dardim, faxrim: monografiya– Toshkent: Sharq,1996. – B. 45
2. Nurimov R.I. "Futbol" darslik, O'zDJTI 2005 y.
3. Sultonov Sh. U. Futbol o'yining paydo bo'lish va rivojlanish tarixi. -T.: Qarshi, 2014-B 7
4. Isroilov Dilshod, Mirhabibov Shohaydar. Ravshan Ermatov eng kuchli FIFA referesi. T.: Toshkent –B 225.
5. Futbol nazariyasi va uslubi / Nurimov R.I.- Toshkent, 2015.
6. P. Xodjayev, X. Tulenova, A. Niyozov, A. Yerejepov Futbol saboqlari. – T.: Toshkent, 2013. –B 4.